

iISSN 2225-6725

DOI: 10.31498/2225-6725

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«ПРИАЗОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
(ДВНЗ «ПДТУ»)
DEPARTMENT OF EDUCATION SCIENCE OF UKRAINE
State higher educational establishment
«PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY»
(SHEE "PSTU")

Видається 2 рази на рік з 1995 року
Published twice a year, since 1995

ВІСНИК
ПРИАЗОВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ТЕХНІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ Серія: Економічні науки

REPORTER
OF THE PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL
UNIVERSITY

Section: Economic sciences

Збірник наукових праць
Collection of scientific works

Випуск 36
Issue 36

Маріуполь, 2018
Mariupol, 2018

УДК 06. 055.2

Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки: Зб. наук. праць. – Маріуполь: ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», Вип. 36. – 2018. – 300 с.

У збірнику публікуються результати теоретичних та експериментальних досліджень вчених вищого навчального закладу та провідних спеціалістів у галузі економічних наук, показаний їхній вклад у розвиток науки та сучасних технологій.

Збірник буде корисним для наукових та інженерних працівників, докторантів, аспірантів, та студентів.

Публікації видання зберігаються на офіційному сайті Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

Офіційний сайт збірника <http://ves.pstu.edu/>

Зареєстрований Міністерством Юстиції України 21.06.2011 р., Свідоцтво КВ № 17949 – 6799 Р.

Збірник входить до переліку наукових видань (Наказ МОН України від 16.05.2016 № 515 (Додаток 12) <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5526->), в якому можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт. Видається два рази на рік.

Збірник включено до:

Міжнародної науко - метричної бази Index Copernicus
<http://journals.indexcopernicus.com/++++++p24782753,3.html> ICV 2014: **41,58**; ICV 2015: **47.86**;
ICV 2016: **58.63**

https://www.worldcat.org/search?q=REPORTER+OF+THE+PRIAZOVSKYI+STATE+TECHNICAL+UNIVERSITY+Section%3A+Economic+sciences&dblist=638&fq=&qt=facet_all_yr%3A

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «ПДТУ», протокол № 1 від 28.08.2018 року.

Адреса редакції збірника:

ДВНЗ «ПДТУ», к. 5.306, вул. Університетська, 7, м. Маріуполь, Донецька обл., 87555, Україна

Address:

PSTU, vul. Universytetska, 7, Mariupol, Donetska Oblast, 87555, Ukraine

Tel.: (0629) 44 - 63 - 46, + 380982589447

E-mail: vestnik.pstu@gmail.com (для надсилання статей)

Сайт збірника: <http://ves.pstu.edu/>

Архів видань та вимоги до оформлення статей: <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/4003>

♥ ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» (ДВНЗ «ПДТУ»), 2018

♥ Колектив авторів, 2018

УДК 06. 055.2

REPORTER OF THE PRIAZOVSKYI STATE TECHNICAL UNIVERSITY Section: Economic sciences: Collection of scientific papers. – Mariupol: SHEI «PSTU», 2018. – Issue. 36. – 300 p.

Issues contains articles, that summarize the results of the researches made by staff of the higher educational institutions of Ukraine, academic and industrial research organizations, leading and the most important industrial enterprises of the country, employees of the international, national and regional organizations, government agencies that deal with the development of the theoretical and practical aspects of the economy and intellectual property. The collection is assigned for scientists, who specialize on the study and the research of the economy, teachers, post graduates, students.

The issue is dedicated to the International Scientific and Practical Conference "Problems and Prospects for the Development of the Economy of Donbass and the Azov Sea Region"

Офіційний сайт збірника <http://ves.pstu.edu/>

The collection was registered in the Ministry of Justice of Ukraine - State registration certificate KB № 17948 – 6799 ПП from the 21.06.2011.

The collection of scientific works was included to the List of scientific professional editions of Ukraine in economics, by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 512 on 16/05/2016 <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5526->

Indexed:

Index Copernicus

<http://journals.indexcopernicus.com/++++++p24782753,3.html> ICV 2014: 41,58; ICV 2015: 47.86;

ICV 2016: 58.63

https://www.worldcat.org/search?q=REPORTER+OF+THE+PRIAZOVSKYI+STATE+TECHNICAL+UNIVERSITY+Section%3A+Economic+sciences&dblist=638&fq=&qt=facet_all_yr%3A

Founder and Publisher: State Higher Educational Institution «Priazovskyi State Technical University»
Approved for publication by the decision of the Academic Council of the State Higher Educational Institution «Priazovskyi State Technical University», record No. 1, 28.08.2018

Editorial Office Address: 87500, Ukraine, Mariupol, Universytetska 7, State Higher Educational Institution «Priazovskyi State Technical University», room. 5.306, tel.:
(0629) 44-63-28; (097) 641 67 99 Kravchenko Maryna
(0629) 44-63-46; (098) 258 94 47; (066) 916 15 37 Kapranova Larysa
e-m ail: konferenciya.pstu@gmail.com

Archive:

Web-site <http://ves.pstu.edu>

Electronic repository SHEI PSTU : <http://eir.pstu.edu/handle/123456789/4003>

E-mail: vestnik.pstu@gmail.com

With the support of: Ministry of Education and Science of Ukraine

Organizers of the issue of the collection: Economic faculty of State Higher Educational Institution «Priazovskyi State Technical University»
Department of Economic Theory and Entrepreneurship of State Higher Educational Institution «Priazovskyi State Technical University»

© SHEI «PSTU», 2018

© Composite authors, 2018

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Editor in Chief	
Волошин Вячеслав Степанович Vyacheslav Voloshin	Ректор ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», академік Міжнародної академії екології і безпеки життєдіяльності, академік Міжнародної кадрової академії, дійсний член Нью-Йоркської академії наук, заслужений діяч науки і техніки України, д. т. н., професор Rector of the "Priazovskiy State Technical University", Honored Worker Scientist of Ukraine, doctor of technical sciences, professor, academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine
Deputy Chief Editor	
Белопольський Микола Григорович Mykola Bilopolsky	Завідувач кафедри обліку і аудиту ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», віце-президент Академії економічних наук України, голова спеціалізованої вченої ради Д 12.052.02, д. е. н., професор Head of the Department of Accounting and Auditing, Doctor of Economics, Professor Priazovsky State Technical University, Mariupol, Vice-President of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Chairman of the Academic Council Д 12.052.02
Хаджинова Олена Вікторівна Olena Khadzhynova	Декан економічного факультету, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», д. е. н., доцент Economics Faculty Dean, Doctor in Economics, Finance and banking Department Docent SHEI «Priazovskyi State Technical University»
Members of the Editorial Board	
Волков Володимир Петрович Vladimir Volkov	Професор кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, академік Академії економічних наук України, Запорізький національний університет, д.т.н., проф. Professor of the department of business, management organizations and logistics, Zaporizhzhya National University, Doctor of technical science, professor
Верескун Михайло Вікторович Mykhaylo Vereskun	Декан факультету інформаційних технологій, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь, доцент, д. е. н. The Dean of the Faculty of Information Technology, Dr. hab. in Economics, Associate Professor, State Higher Educational Institution "Priazovsky State Technical University", Mariupol
Гігуашвілі Гіулі Гаїозовна Giuli Giguashvili	Професор, факультет соціальних наук, бізнесу и права, Горійський державний педагогічний університет, м. Горі, Грузія, д. е. н. Professor, Faculty of Social Sciences, Business and Law, Gori State Teaching University, Doctor of Economic Sciences, Gori, Georgia
Гончар Вікторія Василівна Victoriya Gonchar	Завідувач кафедри маркетингу і бізнес-адміністрування, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», д.е.н., доцент Head of Marketing and Business – Administration Department, Doctor of Economic Sciences, Pryazovskyi State Technical University (PSTU), Mariupol, Ukraine
Горошкова Лідія Анатоліївна Lidiya Goroshkova	Професор кафедри підприємництва, менеджменту організацій та логістики, Академік Академії економічних наук України, Запорізький національний університет, д.е.н., доцент Professor of the department of business, management organizations and logistics, Zaporizhzhya National University, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, Doctor of economical science, Associate professor
Марчева Анастасія Александрова Anastasiya Marcheva	Ph.D., доцент, кафедра «Стратегічне планування», Господарська Академія ім. Д.А. Ценова (м.Свіштов, Болгарія) Associate Professor, Ph.D., Strategic Planning Department D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov, Bulgaria
Капранова Лариса Григорівна Larysa Kapranova	Завідувач кафедри економічної теорії та підприємництва, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», відповідальний секретар , к. е. н., доцент Head of the Department of Economic Theory and Entrepreneurship, SHEI «Priazovskyi State Technical University», PhD, Associate Professor Scopus Author ID: 57201116674
Колосок Валерія Михайлівна Valeriya Kolosok	Завідувач кафедри транспортного менеджменту і логістики, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет» д. е. н., доцент Dr. hab. in economics, Professor, Head of the Department of Transport and Logistic Management, SHEI «Priazovsky State Technical University».
Симанавичене Жанета Zaneta Simanaviciene	Професор Інститут економіки, Факультет економіки і бізнесу, Університет ім. Миколаса Ромеріса, Вільнюс, Литва, Почесний консул Естонської Республіки в Литві, д. е. н., професор Professor Institute of Economics, Faculty of Economics and Business, Mykolas Romeris University, prof. habil.dr., Vilnius, Lithuania Honorary Consul of the Republic of Estonia in Lithuania
Хаджинов Ілля Васильович Ilya Khadzhynov	Проректор з наукової роботи ДонНУ ім. Василя Стуса (м. Вінниця), д. е. н., професор Vice-rector for scientific work of DonNU named after Vasyl Stus, Vinnitsa, Doctor of Economics, Professor
Швець Галина Олексіївна Galyna Shvets	Доцент кафедри економічної теорії та підприємництва, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», секретар редакційної колегії, кандидат філологічних наук, доцент Head of the Department of Economic Theory and Entrepreneurship, SHEI «Priazovskyi State Technical University», Secretary of the Editorial Board, PhD, Associate Professor

УДК 338.45

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КЛАСТЕРІВ В ТУРИСТИЧНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ<https://orcid.org/0000-0001-6767-7882>

Підвальна Оксана Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, e-mail: np070101@gmail.com, [098 538 55 88](tel:0985385588)

Pidvalna Oksana, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor, Department of Agricultural Management, Vinnitsia National Agrarian University, Vinnitsia

Pidvalna O. Features of forming clusters in the tourism sector of the regional economy.

The article considers the differences of the regional tourist cluster from clusters in other sectors of the economy. Regional tourist clusters, on the one hand, have some common features with other cluster types, and are subject to the general laws of origin and evolution, on the other hand, have essential features that should be taken into account when purposeful in their formation and management. The study of the features of tourist clusters, which are formed taking into account the specificity of the industry, involves the existence of a special approach to the management of the cluster, which should focus on particular areas. These areas include: ensuring the institutional development of the cluster; ensuring full state regulation; creation of mechanisms for methodological support for the formation and development of clusters. It is proved that formation of tourist clusters occurs under the influence of objectively operating factors: resource, anthropogenic. It is substantiated that the activities aimed at the purposeful formation of clusters in the tourism sector of the regional economy should be directed, obviously, to the use of supporting factors and leveling, smoothing of the factors constraining the development of the cluster.

Підвальна О.Г. Особливості формування кластерів в туристичному секторі регіональної економіки.

В статті розглянуто відмінності регіонального туристичного кластера від кластерів в інших секторах економіки. Регіональні туристичні кластери, з одного боку, мають деякі загальні з іншими типами кластерів риси, і підпорядковуються загальним закономірностям виникнення і еволюції, з іншої сторони, мають істотні особливості, які слід враховувати при цілеспрямованому їх формуванні та управлінні. Здійснено дослідження особливостей туристичних кластерів, які формуються з урахуванням галузевої специфіки, які передбачають наявність особливого підходу до управління кластером, який повинен концентруватися на окремих напрямках. До цих напрямків нами віднесено: забезпечення інституційного розвитку кластера; забезпечення повноцінного державного регулювання; створення механізмів методичної підтримки процесу формування і розвитку кластерів. Доведено, що формування туристичних кластерів відбувається під впливом об'єктивно діючих факторів: ресурсні, антропогенні. Обґрунтовано, що діяльність щодо цілеспрямованого формування кластерів в туристичному секторі регіональної економіки повинна бути спрямована, очевидно, на використання підтримуючих факторів і нівелювання, згладжування факторів, що стримують розвиток кластера.

Підвальна О.Г. Особенности формирования кластеров в туристическом секторе региональной экономики.

В статье рассмотрены различия регионального туристического кластера от кластеров в других секторах экономики. Региональные туристические кластеры, с одной стороны, имеют некоторые общие с другими типами кластеров черты, и подчиняются общим закономерностям возникновения и эволюции, с другой стороны, имеют существенные особенности, которые следует учитывать при целенаправленном их формировании и управлении. Проведено исследование особенностей туристических кластеров, которые формируются с учетом отраслевой специфики, которые предусматривают наличие особого подхода к управлению кластером, который должен концентрироваться на отдельных направлениях. К этим направлениям нами отнесены: обеспечение институционального развития кластера; обеспечение полноценного государственного регулирования; создание механизмов методической поддержки процесса формирования и развития кластеров. Доказано, что формирование туристических кластеров происходит под влиянием объективно действующих факторов: ресурсные, антропогенные. Обосновано, что деятельность по целенаправленному формированию кластеров в туристическом секторе региональной экономики должна быть направлена, очевидно, на использование поддерживающих факторов и нивелирования, сглаживание факторов, сдерживающих развитие кластера.

Постановка проблеми. Розвиток туристичного сектору регіональної економіки залежить від її потенціалу. В якості базових характеристик регіональних туристських кластерів на сьогодні виділяють географічні, кліматичні особливості території, природні, історичні, рекреаційні, а також об'єкти фізичної, інформаційної інфраструктури та інфраструктури гостинності. Потенційна необхідність здійснення порівняльного аналізу туристичного кластера регіональної економіки з кластерами в інших секторах економіки визначила актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем створення, функціонування і розвитку кластерів займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені: М. Войнаренко, С. Куніцин, А.Маршал, Л.Романюк, М. Портер, В. Прайс, С Соколенко, І. Таленадо, С. Ткачова та ін. Окрему увагу дослідженню розвитку туристичного кластера приділяли К.А. Андрющенко, Р. Браймер, Дж. Боуен, Н.М. Внуков, Л.І. Гонтаржевську, Ф. Котлер, В. Мідлтон, В.Ф.Савченко, С.І. Соколенко, Д.М. Стеченко, Л.М. Черчик, В. Шекела, Е.В Щепанський та ін.

Мета статті – здійснити дослідження особливостей та відмінностей регіонального туристичного кластера, специфіки його функціонування.

Результати дослідження. На сьогодні кластерний підхід широко використовується для розвитку окремих секторів економіки, регіонів і цілих країн. Теоретичні підходи та практичні питання формування кластерів в туристичному секторі регіональної економіки частково досліджені вітчизняними і зарубіжними вченими та визначені в спеціальній науковій літературі. Розглянемо відмінності регіонального туристичного кластера від кластерів в інших секторах економіки:

1. Основою даного типу кластерів виступають туристичні ресурси, як природні, так і антропогенні;

2. Склад туристичного кластера має свою специфіку. По-перше, головне значення в ньому відіграють компанії малого і середнього розміру, що характеризують наявність великого числа учасників і складну координацію між ними. По-друге, туристична сфера включає різні обслуговуючі галузі і підгалузі, в силу чого великого значення набувають організації суміжних галузей (підприємства громадського харчування, транспортні підприємства, банки, лікувальні установи). До переліку потенційних учасників регіонального туристичного кластера відносять: а) організації безпосереднього обслуговування (туристичні фірми, готелі, транспортні компанії, лікувально-оздоровчі установи, підприємства з виготовлення та торгівлі сувенірами, інформаційні, рекламні та страхові компанії, музейно-екскурсійний бізнес і т.д.); б) професійні навчальні заклади, які здійснюють підготовку кадрів, спеціалізовані науково-дослідні установи; в) органи виконавчої влади, які здійснюють регулювання туристичного сектора регіональної економіки; г) організації в суміжних секторах економічної діяльності (підприємства громадського харчування, муніципальні транспортні підприємства, торгові організації, банки, лікувальні установи, підприємства побутового обслуговування); д) громадські організації [1];

3. Організація туристичного кластера регіональної економіки є просторово маршрутною. Туристичні маршрути пов'язують туристичні об'єкти в єдиний комплексний туристичний продукт, зафіксований в просторі. господарюючі суб'єкти в такому кластері координуються зв'язками, мають географічну основу;

4. Належність туристичного кластера регіональної економіки до сфери послуг зумовлює провідну роль клієнта – туриста. Більшість туристичних продуктів створюється і реалізується одномоментно, при цьому часто туристи самі формують свій продукт, здійснюючи індивідуальний вибір.

Таким чином, регіональні туристичні кластери, з одного боку, мають деякі загальні з іншими типами кластерів риси, і підпорядковуються загальним закономірностям

виникнення і еволюції, з іншої сторони, мають істотні особливості, які слід враховувати при цілеспрямованому їх формуванні та управлінні.

Вибір органами державної влади кластерного підходу як пріоритетного для реалізації регіональних програм обумовлено специфікою та особливостями туристичної галузі. Кластерні методи дозволяють максимально врахувати місцеві особливості, сформувані специфічні організаційно-економічні моделі регіонального управління [2].

До особливостей туристичних кластерів, які формуються з урахуванням галузевої специфіки, слід віднести:

1) високу концентрацію підприємств на обмеженій території, при цьому економічні агенти даного ринку, як правило, відносяться до малого і середнього бізнесу. Надання туристичних послуг передбачає одночасну наявність на території декількох ланцюжків доданої вартості. За даними Всесвітньої туристичної організації, під час семиденного перебування відвідувача у віддаленому туристичному центрі працює від 10 до 20 ланцюжків. У них задіяно, як правило, від 30 до 50 різних фірм, починаючи з екскурсійного бюро, спеціалізованих магазинів туристичної літератури і страхових компаній до сувенірних лавок, пунктів обміну валюти, таксі та ін. Найвищий рівень конкуренції, що виникає при цьому формує умови для кластерного управління;

2) багатогалузевий, багатофункціональний і багатосуб'єктний характер внутрішніх зв'язків і комунікацій в кластері. Надання туристичних послуг передбачає взаємодію підприємств, що відносяться до різних галузей і форм власності. Величезну роль в кластері відіграє інфраструктура;

3) високий ступінь впливу держави на розвиток кластера. Держава забезпечує середовище (безпека, благоустрій та ін.) діяльності кластеру, регулює значну частину послуг (санітарні, екологічні та інші вимоги), значна частина туристичних об'єктів знаходиться в державній власності, або режим використання цих об'єктів визначається державою;

4) високий рівень конкуренції в кластері, який обумовлений високою концентрацією туристичних ресурсів і передбачає широке використання кластерних комунікацій та інфраструктури.

Специфіка функціонування туристичного кластера регіональної економіки, представлена вище, передбачає наявність особливого підходу до управління кластером, який повинен концентруватися на наступних напрямках:

I. Забезпечення інституційного розвитку кластера, що дозволяє максимально полегшити доступ до ресурсів, недоступним дрібним компаніям (консалтинг, стратегічне планування, взаємодії з державою та ін.). Тому, у державній програмі розвитку туристичного сектору економіки має бути зроблено акцент на створенні саморегулюючих організацій в туристичних кластерах. Туристичні саморегульовані організації могли б взяти на себе ряд функцій в частині організації і сприяння розвитку вітчизняного туризму, включаючи розповсюдження і розвиток системи добровільної стандартизації туристичної діяльності з врахуванням вимог конкурентного середовища та інтересів споживача, консультування та надання юридичної допомоги, захисту прав та інтересів туристів, а також загальну координацію підприємницької діяльності в сфері туризму [3].

II. Забезпечення повноцінного державного регулювання, включаючи контроль і нагляд за всією інфраструктурою надання туристичних послуг, вирішення питань благоустрою, безпеки та ін. Відпрацювання системи взаємодії галузі з державою.

III. Створення механізмів методичної підтримки процесу формування і розвитку кластерів. Науковою доктриною має бути розроблено основні методичні підходи до аналізу, побудови і адаптації організаційно-економічної моделі туристичного кластера регіональної економіки [4].

Вцілому, формування туристичних кластерів відбувається під впливом об'єктивно діючих факторів, до яких відносять такі:

– ресурсні фактори (природні і культурно-історичні ресурси): а) формування туристичного кластера на базі унікального природного ресурсу – природний фактор; б) формування туристичного кластера на базі унікальних історичних об'єктів, пам'яток культури і мистецтва.

– антропогенні фактори: а) формування туристичного кластера на базі унікальних трудових навичок, народних ремесел та промислів; б) формування туристичного кластера на основі впровадження інноваційних наукових досліджень; в) формування туристичного кластера на базі сприятливого ділового середовища; г) формування туристичного кластера на основі побудованої на замовлення спеціалізованої інфраструктури, що забезпечує функціонування окремих видів туризму; д) формування туристичного кластера внаслідок необхідності освоєння певної території відповідно до соціокультурних та економічних інтересів [5].

Таким чином, діяльність щодо цілеспрямованого формування кластерів в туристичному секторі регіональної економіки повинна бути спрямована, очевидно, на використання підтримуючих факторів і нівелювання, згладжування факторів, що стримують розвиток кластера.

Досвід вітчизняної практики формування кластерів в туристичному секторі регіональної економіки дозволяє зробити наступні висновки. Для динамічного розвитку туристичних кластерів в регіонах потрібна підтримка державних і регіональних влад, так як сприятливе середовище для стихійного формування даного виду кластерів у вітчизняній економіці поки не склалася. У разі реалізації цілеспрямованої державної політики щодо формування кластерних структур в цій сфері можна припустити суттєве підвищення конкурентоспроможності вітчизняного туризму і збільшення вкладу туристичного сектора в ВРП та ВВП України. Цілеспрямовано створені вітчизняні кластери тільки почали свою еволюцію, в той час як за кордоном кластери вже мають тривалу історію розвитку, в тому числі і в туристичному секторі регіональної економіки.

Висновки: Отже, розвиток туристичного сектору регіональної економіки країни відбувається у відповідності зі сформованим трендом – в регіонах, які володіють значним туристичним потенціалом (унікальними природними ресурсами та об'єктами, об'єктами культурно-історичної спадщини, розвиненою інфраструктурою, мережею обслуговуючих компаній) відбувається стихійна кластеризація. Заходи державної підтримки розвитку туристичного сектора регіональної економіки в країні спрямовані на сприяння реалізації наявного потенціалу зростання даної сфери, а також на пряму і непряму підтримку проектів по формуванню туристично-рекреаційних та автотуристичних кластерів в більшій кількості суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер. Пер. с англ. Под ред. В.Д. Щетинина. - М.: Международные отношения, 1993. - 896 с.
2. Соколенко С.І. Світовий і національний досвід формування інноваційних кластерів / С.І. Соколенко // Стратегії конкурентоспроможності регіонів в умовах глобалізації: український та закордонний досвід: IV національний форум з питань регіонального розвитку (м. Київ, 12.11.2008 р.).
3. Porter, Michael E. Location, competition, and economic development: local clusters in a global economy. *Economic Development Quarterly*, Feb2000, Vol. 14
4. Коренчук А.А. Обеспечение конкурентоспособности региона на основе кластерного подхода: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / А.А. Коренчук. – Академия экономики и предпринимательства Тамбовского государственного университета им. Г.П. Державина. – Тамбов, 2008. – 24 с.
5. Перевозникова О. Роль місцевих органів влади у процесі створення та функціонування кластерів [Електронний ресурс] / О. Перевозникова. - Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/znpdduu/du/2011_194/o.htm

References (BSI):

1. Porter M. *International Competition* / M. Porter. Per. from english Ed. VD Schetinin - Moscow: International relations, 1993. - 896 p.

2. Sokolenko S. *World and national experience of formation of innovative clusters / SI Sokolenko // Strategies of competitiveness of regions in the conditions of globalization: Ukrainian and foreign experience: IV national forum on regional development (Kyiv, November 12, 2008).*
3. Porter, Michael E. *Location, competition, and economic development: local clusters in a global economy. Economic Development Quarterly, Feb. 2000, Vol. 14*
4. Korhenchuk A. *Ensuring the competitiveness of the region on the basis of a cluster campaign: author's abstract. dis for the sciences. Degree Candidate econ Sciences / AA Korenchuk - Academy of Economics and Entrepreneurship of Tambov State University them. G.R. Derzhavin - Tambov, 2008. - 24 p.*
5. Perevoznikova O. *The Role of Local Authorities in the Process of Creation and Functioning of Clusters [Electronic Resource] / O. Perevoznikova. - Access mode: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpdduu/du/2011_194/o.htm*

Key words: *tourist cluster, regional economy, competitiveness, state regulation, tourist-recreational sphere.*

Ключові слова: *туристичний кластер, регіональна економіка, конкурентоспроможність, державне регулювання, туристично-рекреаційна сфера.*

Ключевые слова: *туристический кластер, региональная экономика, конкурентоспособность, государственное регулирование, туристско-рекреационная сфера.*

Рецензент: Н.Ф. Чечетова, професор кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, доктор економічних наук, професор

Перевірено на плагіат: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/8735767>

CONTENT / ЗМІСТ / СОДЕРЖАНИЕ:

<i>Goroshkova L., Volkov V., Karbivnychy R. Role of interbudget regulation in financial ability of territorial communities</i>	5
<i>Горошкова Л.А., Волков В.П., Карбівничий Р.О. Роль міжбюджетного регулювання у фінансовій спроможності територіальних громад</i>	5
<i>P. Burak, T. Gorokhova, Theoretical and methodological basis of economic security of the country</i>	13
<i>Бурак П.В., Горохова Т.В. Теоретичні та методологічні основи економічної безпеки країни</i>	13
<i>A. Gorbunova, O.Cherep, An evolution of development of business-incubators and their role are in the vital functions of small enterprise</i>	21
<i>Горбунова А.В., Череп О.Г. Еволюція розвитку бізнес-інкубаторів та їх роль у життєдіяльності малого підприємництва</i>	21
<i>A. Zavorodnii, Theoretical and methodological aspects of the impact of foreign direct investment on the regional economy</i>	29
<i>Завгородний А. В. Теоретико-методичні аспекти впливу прямих іноземних інвестицій на регіональну економіку</i>	29
<i>O. Popova, T. Herasimenko. Features of an ecologically-proactive development strategy of industrial enterprises</i>	37
<i>Попова О. Ю., Герасименко Т. В. Особливості екологічно ініціативної стратегії розвитку промислових підприємств</i>	37
<i>A. Sahirova, The economic potential of the tourism market in stimulating economic growth: the experience of EU countries and Ukraine</i>	43
<i>Сагірова А.С. Економічний потенціал ринку туристичних послуг у стимулюванні економічного зростання: досвід країн ЄС та України</i>	43
<i>Kucherova H., Kulko-Labintseva I. The distribution of the value of fixed assets of enterprises in the process of their operation</i>	49
<i>Кучерова Г.Ю., Кулько-Лабинцева І.В. Розподіл вартості основних засобів підприємств в процесі їх функціонування</i>	49
<i>M. Kravchenko, O. Levchenko, Directions of creative management based on systems of balanced indicators</i>	59
<i>Кравченко М.С., Левченко О.А. Напрямки креативного менеджменту на основі системи збалансованих показників</i>	59
<i>D. Antoniuk, Conceptual bases of territorial communities` development amid implementation of regional policy</i>	68
<i>Антонюк Д.А. Концептуальні основи розвитку територіальних громад в умовах реалізації регіональної політики</i>	68
<i>M. Makarenko, N. Potarova, The specifics of managing logistics systems of enterprises</i>	73
<i>Макаренко М.В., Потапова Н.М. Особливості управління логістичними системами підприємств</i>	73
<i>E. Kamyshnykova, Typology of reflexive control of stakeholders` relations in the system of corporate social responsibility</i>	81
<i>Камишнікова Е.В. Типологія рефлексивного управління відносинами зі стейкхолдерами у системі корпоративної соціальної відповідальності</i>	81

<i>Slavkina M.A. Modern trends in the development of the banking sector of Ukraine in the context of the strategic objectives of ensuring its economic security.....</i>	87
<i>Славкіна М.А. Сучасні тенденції розвитку банківського сектору України в контексті стратегічних завдань забезпечення його економічної безпеки.....</i>	87
<i>A. Hrechko. Influence of physical stimulations on sustainable development of regions.</i>	94
<i>Гречко А. В. Вплив фіскальних стимулів на сталий розвиток регіонів.....</i>	94
<i>V. Goncharuk, Partnership of authorities and business structures in the field of housing and communal services.</i>	100
<i>Гончарук В.В. Партнерська взаємодія органів управління і бізнес-структур у сфері житлово-комунального господарства.....</i>	100
<i>S. Boguslavskaya, Role of resource supply of the region on different phases of the economic cycle in globalization conditions.</i>	105
<i>Богуславська С. І. Роль ресурсного забезпечення регіону на різних фазах економічного циклу в умовах глобалізації.....</i>	105
<i>Pidvalna O. Features of forming clusters in the tourism sector of the regional economy.</i>	111
<i>Підвальна О.Г. Особливості формування кластерів в туристичному секторі регіональної економіки.....</i>	111
<i>K. Lagler, Formation of the model of investment development of regional economic system. ..</i>	116
<i>Лаглер К. Формування моделі інвестиційного розвитку регіональної господарської системи.....</i>	116
<i>Y. Zagorodnia. Improvement of the tariff policy of Ukrainian ports.....</i>	121
<i>Загородня Ю. В. Актуальні проблеми тарифної політики портів України.....</i>	121
<i>E. Boychenko, Y. Drobotenko, Features of reproduction of the productive forces in terms of restructuring the region's economy</i>	127
<i>Бойченко Е., Дроботенко Я. Особливості відтворення продуктивних сил в умовах реструктуризації економіки регіону.....</i>	127
<i>B. Dergaliuk, The modernization of the economy as a precondition for structural changes in the state.....</i>	133
<i>Дергалюк Б. В. Сутність модернізації економіки як передумови структурних змін у державі.....</i>	133
<i>Z. Frolova. The methodological aspect's of human resource of the management in modern business facilities.</i>	139
<i>Фролова З. В. Методологічні аспекти управління трудовими ресурсами на сучасних об'єктах господарювання.....</i>	139
<i>O.Klymenko, S.Mala, H.Matviienko, International investment position of Ukraine: possibilities for improvement in the context of tax policy changes.....</i>	144
<i>Клименко О.М., Мала С.І., Матвієнко Г.А. Міжнародна інвестиційна позиція України: можливості покращення у контексті змін податкової політики.....</i>	144
<i>M. Makarova, The Information Innovative Technologies in Management of Industrial Enterprises: Modern Aspects.....</i>	153
<i>Макарова М.В. Інформаційні інноваційні технології в управлінні промисловими підприємствами: сучасні аспекти.....</i>	153

<i>G. Patoshina, Sectoral Priorities for the Development of Regional Clusters in Ukraine.....</i>	161
<i>Патошина Г. М. Секторальні пріоритети розвитку регіональних кластерів в Україні.</i>	161
<i>V.Kovalevska, O.Kushnarenko, V.Kalinin, Human Resource Management of Transnational Corporations: Organizational and Economic Discourse.....</i>	169
<i>Ковалевська В.В., Кушнарєнко О.П., Калінін В.В. Управління людськими ресурсами транснаціональних корпорацій: організаційно-економічний дискурс.....</i>	169
<i>V. Gonchar, Z. Simanaviciene, Information support of management processes of the industrial enterprises: ways and prospects of development.....</i>	177
<i>Гончар В. В., Симанавичене Ж. Інформаційне забезпечення процесів управління промислових підприємств: шляхи та перспективи розвитку.....</i>	177
<i>L.Filipishina, Strategic management of innovative development of seaports: Foreign experience.....</i>	185
<i>Філіпішина Л.М. Стратегічне управління інноваційним розвитком морських портів: закордонний досвід.....</i>	185
<i>O. Zybareva, The role of foreign economic relations of the state in finding the optimal place of the enterprise.</i>	193
<i>Зибарева О. В. Роль зовнішньоекономічних зв'язків держави при пошуку оптимального місця розміщення підприємства.....</i>	193
<i>V. Kolosok, Yu. Lazarevskaya, Communication management in the logistics business.....</i>	200
<i>Колосок В.М., Лазарєвська Ю.А. Менеджмент комунікацій в логістичній бізнесі.....</i>	200
<i>A. Melikhov, The impact of international economic migration on the labor potential of enterprises in the donor country.....</i>	205
<i>Меліхов А. А. Вплив міжнародної економічної міграції на трудовий потенціал підприємств країни-донора.....</i>	205
<i>T. Pimonenko, O. Lyulyov, O. Chygryn, Marketing of green investment: collaboration between main stakeholders.</i>	214
<i>N. Solidor, Analysis of green business development in Ukraine based on renewable energy sources.</i>	221
<i>Солідор Н. А. Аналіз розвитку зеленого бізнесу в Україні на прикладі відновлюваних джерел енергії.....</i>	221
<i>S. Chelovan, The state of innovation activity of industrial enterprises of Ukraine.....</i>	229
<i>Человань С.В. Стан інноваційної діяльності промислових підприємств України.....</i>	229
<i>O.Usykova, Accounting and economic grounds for commodity and production strategies of the enterprise.</i>	234
<i>Усикова О. М. Обліково-економічне обґрунтування товарно-продуктових стратегій підприємства.....</i>	234
<i>G. Krapivina. Mechanisms of state administration of borrowed labor in non-standard forms of employment (by the example of volunteering).....</i>	240
<i>Кравівіна Г.О. Механізми державного управління запозиченою працею нестандартних форм зайнятості (на прикладі волонтерства).....</i>	240
<i>T.Pimonenko, O.Lyulyov, O.Chygryn, Marketing of green investment: collaboration between main stakeholders.</i>	250

<i>Пімоненко Т.В., Люльов О.В., Чигрин О. Ю. Маркетинг зелених інвестицій: механізм колоборації між основними стейкхолдерами.....</i>	250
<i>N. Ryazanova, The system of energy and logistics clusters as an element of the development of alternative energy</i>	257
<i>Рязанова Н. О. Система енергетично-логістичних кластерів як елемент розвитку альтернативної енергетики.....</i>	257
<i>T. Schestakowa, Approaches to the development of the emotional competence of modern manager.</i>	266
<i>Шестакова Т.М. Підходи до розвитку емоційної компетентності сучасних керівників.</i>	266
<i>N. Potarova, Ecological and economic aspects of the regional organization of waste-free production in Ukraine.....</i>	273
<i>Потапова Н.М. Еколого-економічні аспекти регіональної організації безвідходного виробництва в Україні</i>	273
<i>L. Mamatova, Development of innovation activity of Ukraine in the international context.</i>	279
<i>Маматова Л.Ш. Розвиток інноваційної діяльності України в міжнародному контексті.</i>	279
<i>M. Tchaikovskaja, The improvement of the organizational and economic mechanism of enterprise innovation development management in the conditions of euro integration.....</i>	292
<i>М. Чайковська. Удосконалення організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку підприємства в умовах євроінтеграції</i>	292

Підписано до друку 28.08.2018 року Формат 60x90/8. Папір типографський.
Офсетний друк. Умовн. друк. арк. 27,1 Тираж 150 прим. Замовлення №

Видавництво ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

Адреса редакції збірника:

ДВНЗ «ПДТУ», к. 5.306, вул. Університетська, 7, м. Маріуполь, Донецька обл., 87555, Україна

Address:

PSTU, vul. Universytetska, 7, Mariupol, Donetsk Oblast, 87555, Ukraine